

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΜΑΪΟΥ 2017

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ (Κατεύθυνσης)

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 30 Μαΐου 2017

ΩΡΑ: 7.45 – 10.15

ΤΑΞΗ: Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 2.30 ΩΡΕΣ

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ
--

ΟΔΗΓΙΕΣ

- Να γράφετε μόνο με πένα χρώματος μπλε.
- Απαγορεύεται η χρήση διορθωτικού υγρού.
- Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τρεις (3) μέρη.

ΜΕΡΟΣ Α' (μονάδες 20)

Να απαντήσετε υποχρεωτικά και στις δύο ερωτήσεις

A1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των πιο κάτω προτάσεων είναι ορθό ή λάθος γράφοντας στα φύλλα απαντήσεων σας τη λέξη ορθό ή λάθος δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση. (5×2=10 μονάδες)

- Οι πρωτοχριστιανικές Βασιλικές στην Κύπρο ήταν διακοσμημένες με εξαιρετικής ποιότητας τοιχογραφίες.
- Στη μάχη στο Μυριοκέφαλο ο βυζαντινός στρατός νίκησε τους Σελτζούκους Τούρκους.
- Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους έγινε στις 29 Μαΐου 1453.
- Η Μόσχα μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης θεωρήθηκε Τρίτη Ρώμη.
- Η Κύπρος ελευθερώθηκε οριστικά από τους Άραβες στα χρόνια του αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά.

A2. Κάθε προσωπικότητα της Α' στήλης αντιστοιχεί με μια ιδιότητα της Β' στήλης. Να γράψετε στα φύλλα εξέτασής σας τα γράμματα της Α' στήλης και δίπλα από το καθένα τον αριθμό της Β' στήλης, που αντιστοιχεί με τη σωστή απάντηση. (5×2=10 μονάδες)

Προσοχή: Στη στήλη Α' περισεύουν δύο στοιχεία.

(1) Κύριλλος και Μεθόδιος.	(α) Μετοικεσία Κυπρίων
(2) Λέων Γ'	(β) Μάχη στο Μαντζικέρτ.
(3) Ιουστινιανός ο Β'	(γ) Προνόμια Αρχιεπισκόπου Κύπρου.
(4) Αυτοκράτωρ Ζήνων	(δ) Εκχριστιανισμός των Μοράβων.
(5) Μωάμεθ Β' Πορθητής	(ε) Εξαπέλυσε την πρώτη επίθεση κατά των εικόνων.
(6) Ρωμανός Δ' Διογένης	
(7) Μανουήλ Α' Κομνηνός	

ΜΕΡΟΣ Β' (μονάδες 45) - 3 ερωτήσεις μόνο)

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων. (15 μονάδες)

(α) **Πρωτοχριστιανικά Κοιμητήρια** (περιγραφή, έθιμα ταφής, σε ποιες περιοχές βρέθηκαν Πρωτοχριστιανικά Κοιμητήρια)

(β) **«Σύννοδος της Φεράρας - Φλωρεντίας»** (πρωταγωνιστής, σκοπός της συνόδου, αποτέλεσμα)

(γ) **Καθεστώς συγκυριαρχίας (688-9μ. Χ.)** (τι ήταν, μεταξύ ποιων, όροι)

B2. Να γράψετε ένα κείμενο έκτασης 150 - 180 λέξεων, στο οποίο να παρουσιάζεται και να εξηγείται τι ήταν τα θέματα και να αναφέρονται οι συνέπειες από την εφαρμογή του θεσμού στο Βυζαντινό κράτος.

(15 μονάδες)

B3. Να γράψετε ένα κείμενο έκτασης 180 - 200 λέξεων, στο οποίο να παρουσιάζετε τις επιπτώσεις που είχαν οι αραβικές επιδρομές στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή των κατοίκων της Κύπρου. Στο κείμενο σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι: *κάτοικοι παραλιακών πόλεων, αγροί, θησαυροί τέχνης.* (15 μονάδες)

B4. Να γράψετε ένα κείμενο έκτασης 150 - 200 λέξεων, στο οποίο να παρουσιάζετε την αφορμή και τα αίτια που οδήγησαν στο Σχίσμα Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας, στο μερίδιο ευθύνης των δύο διαπραγματευτών, Μιχαήλ Κηρουλάριου και Ουμβέρτου, και στις συνέπειες που είχε για το Βυζάντιο το γεγονός αυτό.

(15 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Γ΄ (μονάδες 35) - ένα θέμα μόνο

ΠΡΟΣΟΧΗ:

- (1) Ορθή είναι μόνο κάθε απάντηση που τεκμηριώνεται επαρκώς με βάση στοιχεία από τις πηγές που παρατίθενται, καθώς και με στοιχεία από τη γενικότερη μελέτη ή γνώσεις σας.
- (2) Η αντιγραφή αυτούσιων χωρίων από τις πηγές, χωρίς περαιτέρω επεξεργασία τους, αξιολογείται με μηδέν μονάδες.

Γ1.

«Μερικοί μελετητές της περιόδου αυτής διαπιστώνουν στην τακτική των εικονομάχων αυτοκρατόρων θρησκευτικές αιτίες, ενώ άλλοι πιστεύουν ότι οι αιτίες αυτές ήταν κυρίως πολιτικές. Πιστεύεται ότι ο Λέων ο Γ΄ αποφάσισε να καταστρέψει τις εικόνες, ελπίζοντας ότι το μέτρο αυτό θα απομάκρυνε ένα από τα βασικά εμπόδια για μια πιο στενή επαφή των Χριστιανών με τους Ιουδαίους και τους Μωαμεθανούς. που δεν παραδέχονταν τις εικόνες. Του αποδίδεται επίσης ότι πίστευε πως μια πιο στενή θρησκευτική συγγένεια μ' αυτές τις δύο θρησκείες θα διευκόλυνε την υποδούλωσή τους στην Αυτοκρατορία.

Οι εικονολάτρες μερικές φορές δεν λάτρευαν το πρόσωπο ή την ιδέα που παρουσίαζε η εικόνα, αλλά την ίδια την εικόνα ή την ύλη από την οποία είχε γίνει. Το γεγονός αυτό σκανδάλιζε πολλούς, στους οποίους η λατρεία των άψυχων αντικειμένων φαινόταν πολύ συγγενική με τη λατρεία των ειδωλολατρών.»

A. A. Βασίλειφ, Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, εκδ. Πάπυρος, Αθήνα 1974

Τόμος 2, σελ. 129

Γ1. Αξιοποιώντας τα σημεία του πιο πάνω παραθέματος και τις ευρύτερες σας ιστορικές γνώσεις:

(α) Να αναφέρετε σε ποια ιδεολογική βάση στηρίχθηκε το κίνημα της εικονομαχίας και ποια πολιτική αναγκαιότητα επέβαλε η εικονομαχία. (8 μονάδες)

(β) Να γράψετε τις συνέπειες της εικονομαχίας, το αποτέλεσμα της αναζωπύρωσης του κινήματος και τη σημασία τους. (6 μονάδες)

Γ2

A. «Οι σταυροφόροι βάλανε ξανά φωτιά στην Πόλη για ν' ανοίξουνε δρόμο και κατά το σούρουπο καταλάβανε το βορειοδυτικό τμήμα της Κωνσταντινούπολης, τη συνοικία των Βλαχερνών. Η τρίτη αυτή πυρκαγιά, που κράτησε ίσαμε την άλλη μέρα το βράδυ, συνέχισε την καταστροφή της μεγάλης πόλης. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Γάλλου χρονογράφου Βιλεαρδουίνου «υπάρχουν περισσότερα σπίτια καμένα απ' όσα γερά στις τρεις πιο μεγάλες του βασιλείου της Γαλλίας»[...]

Αφού η πυρκαγιά χώρισε τους αντίπαλους, ο Μουρτζουφλός προσπάθησε μάταια ν' ανασυντάξει το στρατό. [...]

Όταν πια ο Μουρτζουφλός είδε πως του ήταν αδύνατο να κρατήσει την άμυνα, έφυγε προστατευόμενος από το σκοτάδι της νύχτας. Οι ιππότες εκμεταλλευόμενοι την αναρχία που ακολούθησε την φυγή του καταλάβανε την πόλη ολόκληρη. Τότε άρχισε η καταστροφή και η καταλήστευση της Κωνσταντινούπολης, που έμεινε ξακουστή στα χρόνια του Μεσαίωνα. Την καταστροφή αυτή την κράτησε χρόνια και χρόνια στην ανάμνηση της όλη η Ανατολή. Δώδεκα ώρες ύστερα από το τέλος της μάχης οι σταυροφόροι άρχισαν τη συστηματική λεηλασία. [...]

Τρία μερόνυχτα ύστερα από το τέλος οι πεινασμένοι και εξαγριωμένοι από τη μακρόχρονη πολιορκία στρατιώτες λεηλατούσαν την πόλη [...]

Οι σταυροφόροι κατέστρεψαν ανελέητα όλα τα έργα της αρχαίας τέχνης που είχαν συγκεντρώσει ο Μέγας Κωνσταντίνος και οι διάδοχοι του. [...]

Οι Βυζαντινές πηγές αναφέρουν τα πιο όμορφα και ονομαστά αριστουργήματα της τέχνης που κατάστρεψαν οι σταυροφόροι. Η μαζική αυτή καταστροφή των πνευματικών προϊόντων, που συγκεντρώθηκαν από αιώνες, έκανε μεγάλη ζημιά στον ίδιο τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Ωστόσο, ακόμα κι αν η τέταρτη σταυροφορία θεωρηθεί αποκλειστική ληστρική επιχείρηση, και τέτοια πραγματικά στάθηκε, τα αποτελέσματα της ήταν πολύ κερδοφόρα για τη Δύση. Έτσι οι σταυροφόροι βρέθηκαν να κατέχουν, εκτός απ' όσα είχαν αρπάξει σαν άτομα, σύμφωνα με όσα λέγει ένας από τους ιστορικούς τους (ο Βιλεαρδουίνος), τόσα πολλά λάφυρα, που κανένας, δε θα μπορούσε να εκτιμήσει την αξία της»

Μ. Λεφτσένκο, Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, σελ. 318 (διασκευή)

B. «Το μίσος, που χρόνο με το χρόνο μεγάλωνε ανάμεσα στους κατακτητές και τους ντόπιους, δεν άργησε να πάρει μεγάλες διαστάσεις. Οι Λατίνοι περιφρονούσαν τους Έλληνες, που είχαν ανώτερο πολιτισμό. Επέβαλλαν τη δική τους γλώσσα και ανάγκαζαν τους ντόπιους να ασπαστούν τον καθολικισμό. Έτσι οι δογματικές αντιθέσεις οξύνθηκαν πάλι και το εκκλησιαστικό σχίσμα έγινε αγεφύρωτο. Η ορθοδοξία έγινε κι αυτή τη φορά η αντιστασιακή ιδεολογία που κρατούσε τους Βυζαντινούς σε αναβρασμό και τους έσπρωχνε να οργανώσουν κινήματα ενάντια στους Λατίνους. Και κάθε φορά που παρουσιαζόταν ευκαιρία δεν έκρυβαν τα αντιδυτικά τους αισθήματα»

Γιάννη Κορδάτου, Ιστορία της Ελλάδας, τόμος 7, σελ 15

Γ2. Με βάση τα πιο πάνω παραθέματα και τις ιστορικές σας γνώσεις:

(α) Να αναφέρετε και να εξηγήσετε σύντομα σε ποιο ιστορικό γεγονός αναφέρεται το παράθεμα Α΄. (5 μονάδες)

(β) Να εξηγήσετε το μίσος των Βυζαντινών κατά των Λατίνων, που συμπυκνώνεται στην περίφημη φράση του μεγάλου δούκα Λουκά Νοταρά, όταν πληροφορήθηκε την ένωση των εκκλησιών (1438 – 1439) «είναι προτιμότερο να δω να κυριαρχεί στην αγορά της Πόλης το φακίολι (τουρμπάνι) των Τούρκων παρά η καλύπτρα των Λατίνων.» (5 μονάδες)

Γ3.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Γ3. Αφού παρατηρήσετε προσεκτικά τις πιο πάνω εικόνες, και σύμφωνα με τις ιστορικές σας γνώσεις:

(α) Να κατονομάσετε τους πιο πάνω ναούς. (3 μονάδες)

(β) Να αναγνωρίσετε και να περιγράψετε τους τύπους ναών στους οποίους ανήκουν.

(6 μονάδες)

(γ) Να αναφέρετε σε ποια περίοδο της κυπριακής βυζαντινής τέχνης ανήκουν.

(2 μονάδες)

ΖΗΤΗΜΑ Β΄

Γ1.

«Πριν από όλα δεν είναι πιστευτό ότι μετακινήθηκε ολόκληρος ο πληθυσμός της Κύπρου, ο οποίος ανερχόταν σε 80000 τότε, και ίσως και μέχρι 150000. Η μόνη σύγχρονη πηγή, ο Αθ' κανόνας της Πενθέκτης (Οικουμενικής Συνόδου), δεν ομιλεί για καθολική μετοίκηση των Κυπρίων, ιδέα που ανήκει καθαρά στο χώρο του μύθου»

Βενέδικτος Εγγλεζάκης, είκοσι μελέται δια την Εκκλησίαν Κύπρου, Ίδρυμα Λεβέντη – ΜΙΕΤ, Αθήνα 1996

«Οι λόγοι μπορούν να είναι πολλαπλοί. Οι Σλάβοι με τους οποίους εποίκισε, ο πατέρας του (Κωνσταντίνος Δ΄) την Θράκη και ο ίδιος την Βιθυνία, δεν ήταν θαλασσινοί, και έτσι αποκλείονται ως προς την Νέα Ιουστινιανούπολη και τους σκοπούς ίδρυσης της. Ο Αυτοκράτορας εχρειάζετο έμπειρους ναυτικούς, και δη ναυτικούς. Η πείρα των Κυπρίων στην ναυπηγία ήταν αδιαμφισβήτητη. Λίγο πριν, τα ναυπηγεία της Κωνσταντίας ήταν τα μεγαλύτερα στην Ανατολή [...]

Βενέδικτος Εγγλεζάκης, είκοσι μελέται δια την Εκκλησίαν Κύπρου, Ίδρυμα Λεβέντη – ΜΙΕΤ, Αθήνα 1996

Γ1. Αφού μελετήσετε προσεκτικά το πιο πάνω παραθέματα και σύμφωνα με τις ιστορικές σας γνώσεις:

(α) Να αναφέρετε δύο λόγους για τους οποίους ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός Β' οδηγήθηκε στον εποικισμό της Αρτάκης από τους Κύπριους. (6 μονάδες)

(β) Να εξηγήσετε πώς η επιλογή της Αρτάκης επιβεβαιώνει την άποψη ότι η Γεωγραφία ασκεί επίδραση στην Ιστορία. (5 μονάδες)

Γ2.

... Την ίδια χρονιά ήλθε ο σουλτάνος και άρχισε να πολιορκεί την Πόλη με όλους τους τρόπους και όλα τα μέσα από τη στεριά και από τη θάλασσα. Οι πολιορκητές παρέταξαν 400 πλοία στη θάλασσα και 200 χιλιάδες άνδρες στη στεριά. Η Πόλη, αν και τόσο μεγάλη σε έκταση, είχε να παρατάξει 4773 άνδρες χωρίς τους ξένους, μόλις 200 άνδρες πάνω κάτω. [...] Οι Σέρβοι, ενώ μπορούσαν να στείλουν χρήματα και ανθρώπους, έστειλαν μήπως ένα οβολό; Ναι, αλήθεια, έστειλαν πολλά χρήματα και ανθρώπους, αλλά στο σουλτάνο που πολιορκούσε την Πόλη, και τους επαίνεσαν οι Τούρκοι λέγοντας: «Ακόμα και οι Σέρβοι είναι εναντίον σας»

Γεωργίου Φραντζή, Εάλω η Πόλις

... Ένα μεγάλο πλήθος άνδρες και γυναίκες, που όλο και μεγάλωνε απ' τους κυνηγημένους, στράφηκε στον πιο μεγάλο ναό της Πόλης, που ονομάζεται Αγία Σοφία. Μαζεύτηκαν εδώ άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Σε λίγο όμως πιάστηκαν αιχμάλωτοι από τους Τούρκους χωρίς αντίσταση. Σ' όλη την Πόλη τίποτε άλλο δεν έβλεπες παρά αυτούς που σκοτώναν, αυτούς που σκοτώνονταν αυτούς που κυνηγούσαν και εκείνους που έφευγαν...

Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, Απόδειξη ιστοριών

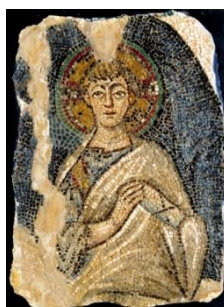
Γ2. Αφού μελετήσετε προσεκτικά τα πιο πάνω παραθέματα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στις πιο κάτω ερωτήσεις:

(α) Πότε και από ποιον έγινε η άλωση της Κωνσταντινούπολης; (4 μονάδες)

(β) Να αναφέρετε τα αίτια αποτυχίας των βυζαντινών να υπερασπιστούν την Κωνσταντινούπολη και τις συνέπειες της άλωσης της. (6 μονάδες)

(γ) «*Η Πόλη, αν και τόσο μεγάλη σε έκταση, είχε να παρατάξει 4773 άνδρες χωρίς τους ξένους...*» Να σχολιάσετε την πιο πάνω φράση. (4 μονάδες)

Γ3.

Εικόνα (α)

Εικόνες (β, γ)

Γ3. Τα εικονιζόμενα ψηφιδωτά ανήκουν σε δύο από τα τρία σπάνια και μοναδικά μνημεία μιας συγκεκριμένης περιόδου. Αφού παρατηρήσετε προσεκτικά τις πιο πάνω εικόνες και σύμφωνα με τις ιστορικές σας γνώσεις:

(α) Να αναφέρετε από ποιους ναούς προέρχονται τα συγκεκριμένα και να αναφέρετε ακόμα έναν, στον οποίο διασώζονταν μέχρι πρόσφατα, ψηφιδωτά ανάλογης αξίας.

(6 μονάδες)

(β) Ποιο μέρος του ναού διακοσμούσαν αυτά τα ψηφιδωτά;

(2 μονάδες)

(γ) Εξηγήστε, γιατί θεωρούνται πολύ σπουδαία.

(2 μονάδες)